

## VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

### JELENTÉS

## A MŰVÉSZEK MOBILITÁSÁT TÁMOGATÓ PROGRAMOKRÓL: ÖT ALAPELV

A TAGÁLLAMOK SZAKÉRTŐINEK

MOBILITÁST TÁMOGATÓ PROGRAMOKKAL FOGLALKOZÓ

NYITOTT KOORDINÁCIÓS MÓDSZERT ALKALMAZÓ (OMC) MUNKACSOPORTJA

### 1 | Bevezetés

A mobilitás számos európai művész és kulturális szakember szakmai életének elválaszthatatlan része. A művészek és műveik országokon átívelő forgalma szélesíti a közönséget, bővíti a piacokat és javítja a munkalehetőségeket. A mobilitás nem pusztán a határokon át történő utazásról, hanem az eredményekről is szól. Ez az oktatást/képzést, alkotást, gyártást, terjesztést/elosztást, dokumentálást/médiát, valamint a művészeti kritikát/megóvást is magukban foglaló folyamatok láncolatának egyik nélkülözhetetlen eleme. Az előnyök biztosításához szükség van a mobilitásra az Európai Unión belül éppúgy, mint az EU és a szomszédos országok között mindkét irányban, és azon túl.

Európa jelenleg a válság és átalakulás időszakát éli. A költségvetési megszorítások, a globalizáció és az Európai Unió (EU) tagállamai közötti növekvő egyenlőtlenségek befolyással vannak a kulturális ágazatra, amit eltérő mértékben a művészek mobilitási programjainak meghatározott területén is megéreznek.

Ez a „Jelentés a művészek mobilitását támogató programokról: öt alapelv” tehát különösen időszerű, mivel forrásként szolgál majd a politikai döntéshozók és a kulturális szervezetek számára az EU tagállamaiban, a kulturális szervezetek számára a harmadik országokban, valamint az Európai Bizottság számára arra vonatkozóan, hogy a mobilitást támogató programokat és rendszereket hogyan lehet az új körülményekhez igazítani.

### 2 | A jelentés körülményei

A jelentést a **mobilitást támogató programokkal foglalkozó munkacsoport** készítette, amely a részvétel iránt érdeklődő 25 tagállamot képviselő ugyanennyi szakértőből állt. A munkacsoport 2011 elején kezdte meg működését a **Tanács 2011–2014-es időszakra vonatkozó kulturális munkaterve**<sup>1</sup> alapján, az **európai kulturális menetrend**<sup>2</sup> végrehajtásának keretében.

A csoport munkája során a **Nyitott Koordinációs Módszert (OMC)** alkalmazta. Az OMC az uniós tagállamok közötti együttműködés önkéntes formája, amelynek célja a szakpolitikai döntéshozatal és strukturált együttműködés javítása a bevált gyakorlatok átadásának megszervezése révén. A módszert az Európai Bizottság 2007-es Kulturális Menetrendben megfogalmazott ajánlására 2008-ban a kultúra területére is kiterjesztették.

<sup>1</sup> Az Európai Bizottság javasolta 2007 májusában, és az Európai Unió Tanácsa jóváhagyta 2007 novemberében:  
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:287:0001:0004:EN:PDF>

<sup>2</sup> [http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms\\_data/docs/pressdata/en/educ/117795.pdf](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/117795.pdf)

A munkacsoport arra kapott megbízást, hogy vizsgálja meg és értékelje a mobilitás támogatását célzó programokat és terveket, hogy azonosíthassák azokat az akadályokat és problémákat, amelyekkel különösen a kulturális piac kisebb méretű szereplői, valamint a fiatal művészek és kulturális szakemberek szembesülnek, továbbá vizsgálja meg azokat a bevált gyakorlatokat, amelyek megmutatják, hogyan szüntethetők meg az említett nehézségek. A munkacsoport a művészek mobilitásával kapcsolatban korábban, a 2008-2010-es időszak kulturális munkaterve keretében végzett egyéb fontos munkákra is épített, illetve azokat folytatta.

### 3 | A művészek mobilitásának előnyei

A mobilitás előnyökkel jár a művészek és kulturális szakemberek, a nagyközönség, az EU tagállamai és az EU egésze számára. Létfontosságú a nagyszabású nemzetközi kulturális események sikere szempontjából éppúgy, mint a rövid távú, kis költségvetésű együttműködésekhez, amelyek hozzájárulnak a művészek és a kulturális szakemberek fejlődéséhez. Egyes országokban a mobilitás a művészeti és kulturális ágazatban összekapcsolódik a nemzetközi ismertségre és megbecsültségre való törekvéssel. Mások számára a mobilitás a „soft power” egyik eszköze, amely alkalmas a politikai és üzleti kapcsolatok elmélyítésére, ugyanakkor a kulturális export ösztönzésének eszköze is. A kisebb európai országok számára különösen fontos, hogy a művészek és kulturális szakemberek hozzáférhessenek a mobilitást támogató rendszerekhez.

A mobilitáson keresztül megvalósuló kulturális csere és együttműködés erősíti a megértést és az emberek közötti interkulturális párbeszédet, emellett elősegíti a toleránsabb és befogadóbb társadalmak kialakulását. A művészi kifejezőmód szabadsága iránti tisztelet, továbbá a kulturális kifejezőmód sokszínűségének védelme és támogatása melletti elkötelezettség Európában és másutt kapcsolatot teremthetnek a helyi és globális szintek között. Aki a mobilitást támogatja, az a legfőbb európai értékeket támogatja.

A mostani kritikus helyzetben a közjogi hatóságoknak újra át kell gondolniuk politikáikat, és meg kell tanulniuk kevesebb közpénzből többet kihozni. A művészek mobilitási és együttműködési programjai gyakran hatékony eszközök, amelyekkel alacsony költségvetésből sokféle előnyt hozó célt lehet megvalósítani, miközben magas szintű ismertséget és részvételt lehet elérni. Emellett a mobilitás kulcsfontosságú lehet az Európában tapasztalható egyensúlytalanságok kiegyenlítésében. Egy nyitott európai kulturális térség támogatása az egyik lehetséges válasz a sürgető felhívásokra, miszerint Európát nem szabad szűklátókörűen pusztán gazdasági projektként elképzelni.

### 4 | A művészek mobilitását támogató programok öt alapelve

1. alapelv

**Elismerni a művészek mobilitásának értékeit és előnyeit, és alapozni rájuk**

2. alapelv

**A művészek mobilitásának támogatását célzó tagállami szakpolitikák és EU-beavatkozások jobban egészítsék ki egymást**

3. alapelv

**Adaptálni a mobilitás támogatását célzó rendszereket a változó igényekhez és körülményekhez**

4. alapelv

**A művészek mobilitásának támogatása közös felelősség**

5. alapelv

**A hatékonyság és hatásosság igénye**

# 1

## 1. alapelv

### Elismerni a művészek mobilitásának értékeit és előnyeit, és alapozni rájuk

- A művészek és kulturális szakemberek mobilitásában rejlő sokrétű, sokszínű előnyök és értékek határozott, ismételt megerősítése.
- A művészek és politikai döntéshozók ébersége, hogy a kulturális mobilitási programok támogatását ne hanyagolják el.
- Pozitív összpontosítás a kisebb léptékű kísérleti találkozók, műhelyek és alkotóházak mobilitásának előmozdítására, figyelemmel az együttműködés felmerülő új irányzataira és mintáira.
- Elősegíti a kulturális ágazat fenntarthatóságát, ha a művészek mobilitásába történő befektetésen keresztül beleszövik a szakmai együttműködési kapcsolatok globális hálózatába.
- A művészek mobilitását célzó bizonyos támogatási rendszerek kiemelése viszonylag alacsony költséggel járó befektetés, amit a foglalkoztatási és foglalkoztathatósági politikákhoz hozzáigazítva és a nyitott európai munkaerőpiac céljával párhuzamosan kell megvalósítani.
- A járulékos előnyök maximálisan kiaknázásra kerülnek, és megbecsülik a művészek hozzájárulását a kreatív ágazatokhoz.

# 2

## 2. alapelv

### A művészek mobilitásának támogatását célzó tagállami szakpolitikák és

### EU-beavatkozások jobban egészítsék ki egymást

- Az Európai Unió és a tagállamok közös fellépéssel valódi hozzáadott értéket teremthetnek.
- A „Kreatív Európa”, a kulturális és kreatív ágazatok 2014-2020-as időszakra javasolt új európai uniós keretprogramja foglalkozik a művészek mobilitásával a Kultúra ágon belül, elősegítve a kulturális és kreatív alkotások, valamint a szereplők országok közötti mozgását, továbbá a „kapacitásfejlesztés” célkitűzés keretében.
- Stratégiai megközelítést kell kifejleszteni, a kultúra előmozdítására alkalmazott módszerek javítása érdekében az EU nemzetközi kapcsolataiban, olyan mechanizmusok bevezetésével, amelyek jelenlétet biztosítanak a legfőbb globális kulturális piacokon.
- Kerülni kell a zárt, befelé forduló kulturális piacokat tartalmazó „üres zónák” létrehozását az európai kulturális infrastruktúrában.
- Az EU tagállamainak fel kell ismerniük, milyen pozitív értékek rejlenek az olyan művészek és produkciók társfinanszírozásában, amelyek nemzetközi projektekhez járulnak hozzá és az országhatárokon túl élő közönségekhez is eljutnak.

# 3

## 3. alapelv

### Adaptálni a mobilitás támogatását célzó rendszereket a változó igényekhez és körülményekhez

- A rugalmasság elengedhetetlen a művészek európai mobilitásában megmutatkozó új igényekhez, irányzatokhoz és körülményekhez való alkalmazkodás érdekében és ahhoz, hogy tanuljunk a bevált gyakorlatokból. A multi- és interdiszciplináris gyakorlatoknak a mobilitást támogató rendszerekben is meg kell jelenniük.
- A különféle kulturális szereplőknek különálló programokra lehet szükségük ahhoz, hogy megvalósuljon a források igazságos elosztása, míg a kisebb léptékű, rövid távú kezdeményezések speciális támogató intézkedéseket igényelhetnek.
- A mobilitás támogatását célzó programok és tervek esetében létfontosságú az átlátható irányelvek és nyílt kiválasztási folyamatok alkalmazása.
- A mobilitást támogató programok támogathatósági feltételeit felül kell vizsgálni annak érdekében, hogy vegyék figyelembe a művészek hozzájárulását ahhoz a közeghez, amelyben dolgoznak és élnek, nemzetiségüktől függetlenül.
- A nemzetközi mobilitási programok és projektek irányelveit egynél több nyelven kell ismertetni, mivel a többnyelvűség a mobilitás elősegítésének egyik kulcsa.
- A mobilitás támogatását célzó programokról és tervekről szóló információkat a fogyatékkal élők számára is hozzáférhetővé kell tenni.
- A nemzetközi mobilitást be kell építeni a művészet szakos diákok karriertervezésébe.
- A környezeti fenntarthatóságot lényegesen határozottabban kell beépíteni a mobilitást támogató rendszerekbe.

#### 4. alapelv

##### A művészek mobilitásának támogatása közös felelősség

- A művészek mobilitása közös felelősség, emellett partnerségi lehetőség a művészeti és kulturális ügynökségek számára.
- Új, decentralizált mobilitási minták bukkannak fel. A régiók szerepe egyre fontosabbá válik a mobilitás támogatását célzó rendszerekben, mivel egyes tagállamok régiói megerősítik kultúrpolitikájukat és egyre határozottabban törekszenek a mobilitás és a kulturális csere előmozdítására.
- A 2014-2020-as időszakra szóló új kohéziós politika több lehetséges módozatot is bemutat a kulturális és kreatív ágazatok számára arra, hogyan emelhetik ki a növekedés előmozdításában játszott potenciális szerepüket, és hogyan válhatnak az intelligens specializációt szolgáló regionális innovációs stratégiák részévé.
- A kulturális mobilitást tovább kell korszerűsíteni a már meglévő egyéb uniós programokban, mint például a „Fiatalok lendületben”, az „Európa a polgárokért” programokban stb.

#### 5. alapelv

##### A hatékonyság és hatásosság igénye

- Egyszerűsíteni kell a támogatáskérelmezési eljárásokat. Világos célokat és átlátható kiválasztási szempontokat kell meghatározni. Az ellenőrzésekre és értékelő jelentésekre vonatkozó kérelmeknek a megítélt támogatás szintjével arányosnak kell lenniük.
- A tagállamokat felkérjük, hogy alkalmazzák „A művészek és kulturális szakemberek mobilitására vonatkozó információs szabványok” ajánlásait, amit egy, a Bizottság által összehívott szakértői csoport adott ki 2011 decemberében.
- Tartsanak továbbképző szemináriumokat az uniós és nemzetközi támogató rendszerekről és munkamódszerekről.
- A figyelemfelhívás és a készségfejlesztés erősítése a szakemberek körében a művészek mobilitása terén.
- Miniszterek közötti koordináció, valamint a regionális és helyi szervek közötti koordináció biztosítása, megállapodás a közös elvekben és célkitűzésekben.
- A nemzetközi hálózati projektek lehetővé teszik a hatóságok és intézmények számára a szinergiák és források maximalizálását, hogy ezáltal nagyobb hatást és több stratégiai előnyt érjenek el.
- Minőségi és mennyiségi célok és mutatók kidolgozása olyan dolgok mérésére, mint a kultúra önmagáért való, instrumentális és diplomáciai értékei, a közönség és a piac fejlődése valamint a környezeti fenntarthatóság.
- További információk gyűjtése a mobilitási rendszerek eredményeiről, és az adatok jobb elemzése.
- A megfelelő ügynökségek megbízása a mobilitási programok és tervek rendszeres elemzésével.

A jelentés teljes szövege elérhető az alábbi linken:

[http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/policy-documents/omc-working-groups\\_en.htm](http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/policy-documents/omc-working-groups_en.htm)

A mobilitást támogató programokkal foglalkozó OMC-munkacsoport elnöke:

Bert Holvast (NL)

E-mail: B.Holvast@wmij.nl

Európai Bizottság

Oktatási és Kulturális Főigazgatóság

„D” Igazgatóság – Kultúra és Média

D1 Osztály – Kultúrpolitika, sokszínűség és kultúrák közötti párbeszéd

E-mail: EAC-UNITE-D1@ec.europa.eu

Vonatkozó linkek:

[http://ec.europa.eu/culture/key-documents/information-system-for-artist-mobility\\_en.htm](http://ec.europa.eu/culture/key-documents/information-system-for-artist-mobility_en.htm)

[http://ec.europa.eu/culture/key-documents/mobility-matters\\_en.htm](http://ec.europa.eu/culture/key-documents/mobility-matters_en.htm)

<http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/documents/mobility-info-standards.pdf>

[http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/artist-mobility\\_en.htm](http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/artist-mobility_en.htm)